

Schriftlezing: ZEFANJA 3, 9-13 MATTEUS 5, 1-12

Gemeente van Jezus onze Heer,

God is heel dicht bij ons, heel dicht bij.

Wat mensen ook ervaren, wat mensen ook verzinnen: God is dichtbij ons.

En wij ervaren dit vandaag aan den lijve door de woorden van Matteus.

De zaligsprekingen, zo noemen we het begin van de bergrede.

Eigenlijk is het een lied. En dat is geen wonder.

Want als wij niet meer weten wat te zeggen, dan gaan wij zingen.

Als wij het niet meer in verstandelijke begrippen kunnen uitleggen, als de werkelijkheid niet meer voor rede vatbaar is, dan tilt een lied ons erboven uit. Dan moet het verstand plaats maken voor de muziek. Dan moet de dogmaticus plaats maken voor de dichter. 'Zalig zijn de verslagenen van geest'.

Wat brengt Jezus tot het aanheffen van dit lied?

Het is het zien van de scharen. Jezus heeft nog vers in zijn herinnering de confrontaties, die hij met de satan had in de woestijn, Hij staat aan het begin van zijn korte werkzame leven en nu ziet Hij dat een schare van mensen gekomen is. En dan klinkt dit lied. Een lied over de mensen, een lied voor de mensen, een lied voor de gemeente.

God is hier zeer dicht bij ons, nu zijn Zoon de mensen aanspreekt en toezingt: Zalig de verslagenen van geest. Want dát zijn wij: Verslagen van geest, bedroefd, hongerend en dorstend naar gerechtigheid, maar vervolgd om ons geloof. God is dichtbij ons.

En Hij noemt ons zalig. Niet te verwarren met: Zaligverklaring, die verheven gewoonte in de oude kerk, om bepaalde mensen voortaan heilig te noemen, die op een bijzondere wijze hebben getuigd van het rijk van God. Apostelen en heiligen, zo zegt de oude kerk, vormen samen de mantel van Christus. Maar dat is hier in Matt. 5 niet bedoeld.

Het woordje zalig is ook niet bedoeld zoals oorspronkelijk in het oude grieks denken: Daar was dit begrip voorbehouden aan de goden. Zij zijn heilig en bekleden een bijzondere plaats in de kosmos.

God noemt ons zalig, en daarmee wordt bedoeld: Heil en zegen. De zaligsprekingen zijn ten diepste gelukwensen. God wenst ons heil en zegen, met het oog op zijn koninkrijk. Gelukwensen voor onze toekomst, Hij wenst ons toe, dat we troost zullen ervaren, dat we barmhartigheid zullen ondervinden, dat we zijn kinderen zullen zijn, en zijn rijk binnentrekken.

God zegt dat wij zalig zijn. Wat is dan in Godsnaam de drijfveer van zovele christenen, die zich pijnigen met de vraag: Hoe kan ik zalig worden! Welk een illusie, dat wij zalig zouden kunnen worden, zo zei Luther: Wij kunnen niets worden, wij leven van genade. Zalig worden dat zou inhouden, dat je aan bepaalde leefregels ten volle zou kunnen voldoen, om het rijk binnen te trekken. Maar die gedachte staat verre van dit lied: Zalig zijn de barmhartigen.

Met deze gelukwens: Zalig, laat God zien, wie er bij zijn rijk horen.

Zo dadelijk wil ik verwoorden wat dat betekent: Horen bij het rijk van God en welke voorrechten en welke plichten daaraan verbonden zijn.

Maar eerst wil ik twee zaken uit de actualiteit verbinden met de schriftlezing uit Matteus. Want uiteindelijk gaat het er allemaal om, hoe wij ook in de actualiteit antwoorden op de woorden van Jezus.

De eerste actualiteit ligt in onze eigen gemeente. Want wij staan op dit moment voor de taak om nieuwe ambtsdragers te vinden. En daarbij ligt altijd het gevaar op de loer, dat mensen reageren met een houding van: Dat kan ik niet, ouderling worden, of kerkeraadslid. Vandaag wil ik helder en duidelijk zeggen, dat wij in de zaligsprekingen een stevig houvast vinden als ambtsdrager. Want Jezus zingt ons toe: 'Zalig de barmhartigen, want hun zal barmhartigheid geschieden.' En dat is meestal de ervaring van hen die ambtsdrager zijn of zijn geweest: Je krijgt er heel veel voor terug. Als je mensen belangeloos opzoekt zul je merken dat dat gewaardeerd wordt. Wanneer je bij mensen bent in hun zorgen en verdriet zul je merken dat je daar rijker van kunt worden.

En ik roep u op om deze gelukwens van Jezus in uw gedachten te houden, wanneer u wellicht een dezer dagen benaderd wordt door de kerkeraad. Natuurlijk zijn er vele praktische overwegingen bij het aanvaarden van een ambt: Het kost tijd en inspanning, maar die kleine schare die wij als gemeente zijn moet erop kunnen rekenen, dat enkelen van hen voorgaan bij het kerkewerk.

De tweede actualiteit is die van het landelijke SOW-proces. En ook daarbij gaat het om de vraag: Hoe antwoorden wij op de woorden van Jezus.

En dan moet mij het volgende van het hart.[] Ik las een verslag van de triosynode, waarin stond dat de gereformeerde bond zich opnieuw negatief opstelt in het SOW-proces. En dat mag. Maar ik ben opnieuw geschrokken van de argumenten die er gebruikt worden. De gereformeerde bond argumenteert steeds sterker vanuit een minderwaardigheidsgevoel, zo van: er wordt nooit naar ons geluisterd, wij zijn de underdog, en wij moeten minzaam de neerbuigendheid van de meerderheid in de hervormde kerk over ons heen laten komen. Ik noem dat zelfbeklag.

En ik vraag mij in gemoede af: Waar is dan het besef, dat je de dogmatiek moet verlaten om God te kunnen zien? Waarom durven de dogmatici en de systeemdenkers niet onder de indruk te zijn van de dichter en zijn lied?

En ik noem dit als voorbeeld, omdat je ook op dezelfde wijze zou kunnen reageren op de zaligsprekingen. Vanuit zelfbeklag, vanuit een minderwaardigheidsgevoel. Maar dan is ten diepste je hart gesloten voor wat Jezus bedoeld. Een gelukwens van de zijde van God, dat is één ding, maar die gelukwens moet natuurlijk wel ontvangen worden. Een uitgestoken hand moet wel aangegrepen worden.

En ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat de rechterflank van onze kerk zichzelf plaats in het hokje van de vervolgd, terwijl er van vervolging in het geheel geen sprake is. Dat er vele handen uitgestoken worden, maar er niet de wil is om die vast te pakken.

Hoe antwoorden wij op de woorden van Jezus? Dat is voor ons allen de centrale vraag. Want de gelukwens van Jezus vraagt om een antwoord. Horen bij het rijk van God betekent een antwoord geven op Gods woord. Als Jezus zegt: Zalig de barmhartigen want

hunner zal barmhartigheid geschieden, dan horen we daar over de barmhartigheid van God, die om een echo vraagt uit deze wereld, en in het bijzonder uit de gemeente van Jezus.

Er gaat een dubbele werking uit van de zaligsprekingen: Bemoediging en opdracht. De bemoediging dat is de gelukwens. Dat het verdriet en het onrecht niet het eindstation is voor de mens, maar dat God de toekomst opendoet. Dat is de bemoediging. Maar daarbij komt het tweede bij de opdracht.

En die wordt helder als we de zaligsprekingen omdraaien. Tot twee maal toe spreekt Matteus over het koninkrijk der hemelen. En als wij vragen: Wat is het koninkrijk van God, dan zegt Matteus: Dat is, dat de bedroefden getroost worden, dat is, dat de zachtmoedigen ruimte krijgen, dat is, dat de barmhartigen hun vleugels kunnen uitslaan, het koninkrijk van God, dat is, dat de vervolgdten de vrijheid proeven en dat de vredestichters hun belangrijke taak kunnen volbrengen.

Of om in deze tijd te spreken: Het koninkrijk van God is, dat artsen en verplegers met liefde en zegen de mensheid dienen, het koninkrijk van God is, ~~het koninkrijk van God is~~, dat ouders en verzorgers kinderen op een begaanbare weg begeleiden, het koninkrijk van God is, dat gemeenteleden de vrijmoedigheid hebben om God te dienen, ook in het ambt, het koninkrijk van God is, dat predikanten van alle richtingen hun dogmatieken verlaten en samen avondmaal vieren, het koninkrijk van God is, dat wij tot onze bestemming komen in dit leven, en God zullen zien.

En ook al moet er voor dit alles nog veel werk verzet worden, het is beslist geen illusie. De zaligsprekingen zijn geen grootspraak van de Zoon des mensen. Nee, het is de werkelijkheid van alledag, die hier bezongen wordt, maar dan wel in het licht van God.

Het is een weldadig gevoel om zo te luisteren naar Jezus. Maar wij zouden geen stervelingen zijn, als we niet ook de nodige moeite hadden met dit evangelie.

Want als we zo de felicitaties krijgen van God, dan ligt het ons vóór op de lippen om te vragen: Ja maar, hoe dan en wanneer dan met dat koninkrijk van U? Vanuit de geest van: Gaat het nog gebeuren. Wij wachten al zo lang, er zijn al tweeduizend jaar verstreken en nog is het er niet.

Is het er niet? Zijn wij niet begonnen met te zeggen: God is zeer dichtbij? Zouden wij diep in ons hart al niet het antwoord weten op onze vraag van hoe en wanneer met dat koninkrijk. Gods antwoord is heel eenvoudig: Nú.

Het oefenen van barmhartigheid, het stichten van vrede, het verzet tegen onrecht: Het vind, als het goed is, nu allemaal plaats. In de harde werkelijkheid van iedere dag is er koninkrijk, die echo moeten wij laten horen op Gods barmhartigheid. Hier en nu verheugen wij ons in de grote daden van God, hier en nu vieren we de aanwezigheid van Gods koninkrijk, dat overal te bespeuren is.

Het zijn woorden voor de tegenwoordige tijd, wanneer Jezus zo dadelijk zal zeggen: Gij zijt het zout der aarde en het licht der wereld.

Als het goed is, zijn we boven de dogmatiek uitgestegen, hebben we ons bevrijd van de vraag, hoe wij zalig worden, en zijn we losgekomen van de angst, dat God ons niet meer kent. We ontdekken vandaag dat de zaligsprekingen geen eindstation zijn, maar een opening naar de toekomst.

En er is geen twijfel mogelijk, dat God ons zeer nabij zal zijn in die toekomst.

Zalig, dat is geluk.

Geluk is niet iets om over te dromen, maar om aan te werken, niet alleen voor je eigen geluk, maar ook voor het geluk van hen, die daar geen kracht meer voor hebben.

En als gemeente van Jezus staan wij voor die taak, om het gelovige geluk tot stand te brengen.

En dan is er tenslotte nog een misvatting in de dogmatiek, die we kunnen ontzenuwen. En dat is, dat wij de liefde van God en zijn goede gaven pas zouden mogen smaken in het hiernamaals. Dat het koninkrijk van God een soort eeuwige vakantie is, die begint als je doodgaat. Niets is minder waar, kijk maar om je heen, en open je ogen voor de liefde en de zegen van God.

Gemeente, ik geloof dat deze preek niet zo'n duidelijk rode draad heeft als ik wel zou wensen. En mijn hoogleraren zouden zeggen: Een preek is niet de plek om je eigen mening te verkondigen. Maar toch hoop ik dat u iets mee kunt voelen van het verband dat er ligt tussen de bergrede en de werkelijkheid. En ook de noodzaak dat we die verbinding leggen. En het gevaar, als we dat niet doen, dat we elkaar kwijtraken of zelfs verketteren.

En dat gevaar is zo groot. ~~Volgende week zullen we als gemeente het Avondmaal vieren.~~ En dan moet ik terugdenken aan een ervaring uit het seminarium, waar ik was tijdens de nascholing, en waar de gereformeerde bonders weigerden om avondmaal te vieren met andersdenkende, andersgelovige en andersgeaarde collega's. Ik proef nog de bitterheid van die ervaring.

En dan weet ik zeker, dat God ons gelukwens, als wij als gemeente wel avondmaal kunnen vieren. En daar zie ik nu al naar uit.

En de blijde boodschap voor deze dag is dit: Het koninkrijk van God, daar staan wij middenin; en daarin hebben we onze plichten en onze vreugden. En als we verderreizen doen we dat wetende dat God dichtbij is in alle omstandigheden. En het laatste is, dat wij niet aarzelen om te zingen, als we niet meer weten wat te zeggen.

Godzijdank voor dichters, die ons daarin meevoeren.

Godzijdank voor Jezus, zijn lofzang houdt ons staande.

Godzijdank voor dit rijke evangelie. AMEN

Rom. 15, 1-13

Mat. 5, 1-12 (tekst 10)

"Zalig de vervolgd en om der gerechtigheid wil,
want hunner is het koninkrijk der hemelen."

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Er zijn nogal wat mensen die zeggen: Je hoeft geen christen te zijn om een goed en menslievend leven te leiden. Het is niet nodig om actief mee te doen in een kerk, want ook zonder de kerk kun je van het leven best iets maken.

Wanneer wij met dergelijke uitspraken geconfronteerd worden, overvalt ons een zekere verlegenheid. Om dan meteen maar te zeggen, dat het niet waar is, wat hier gezegd wordt, of om alleen maar te antwoorden: zo is het niet, wij kerkmensen weten wel beter, Dat zou toch iets te gemakkelijk zijn.

Want er schuilt toch een zekere waarheid in, dat mensen zonder de kerk en zonder de bijbel een meer dan verdienstelijk leven leiden. Aan de andere kant hebben wij als kerkmensen het gevoel, dat de kerk meer te bieden heeft dan de wereld; dat de bijbel iets toevoegt aan de manier waarop wij leven.

Maar in een omgeving, waarin de plaats van de kerk steeds meer naar de achtergrond gedwongen wordt, ontstaat er de noodzaak om bij onszelf na te gaan wat nu precies de zin is van het christen-zijn. Een kerk die steeds kleiner wordt staat des te meer voor de opgave om zo duidelijk mogelijk te zeggen, wat er zo bijzonder is aan het evangelie. Met psalmen zingen alleen redden we het niet meer. Ik wil dan ook met U een poging wagen om een antwoord te zoeken bij de vraag: Wat is er zo speciaal aan de kerk, aan het christen-zijn.

Dan zijn er drie vragen, die we moeten stellen: In de eerste plaats: Waarom zijn wij christen. In de tweede plaats: Waar zijn wij christen. En in de derde plaats: Hoe zijn wij christen.

Ik geef alvast een voorlopig antwoord. De eerste vraag, waarom wij christen zijn heeft alles te maken met de term: Bondgenoot.

De tweede vraag, waar zijn wij christen, heeft te maken met het woord: Huisgenoot. En tenslotte de derde vraag, Hoe zijn wij christen, daaraan verbind ik voorlopig het woord: Lotgenoot.

Gerechtigheid, wat is dat eigenlijk? Gerechtigheid of rechtvaardigheid, het zijn van die begrippen, die we zo gemakkelijk in de mond nemen. Vooral werken aan een rechtvaardiger samenleving, gerechtigheid nastreven. Dat is mooi en aardig, maar probeer maar eens uit te leggen wat daarmee bedoeld wordt. Ga eens bij jezelf na wat er in je leven plaatsvindt dat je rechtvaardig zou kunnen noemen. Dat is niet zo gemakkelijk. Het gevaar is, dat rechtvaardigheid alleen maar een mooi woord blijft, maar niet concreet gemaakt wordt.

Ik waag een poging, om het wat concreter te maken. We hadden het over: Bondgenoot, huisgenoot en lotgenoot. En gerechtigheid of rechtvaardigheid heeft met al die drie iets te maken.

Bondgenoot zijn en rechtvaardig zijn, dwz. Durf er ten allen tijde mee te koop te lopen dat jou leven met God te maken heeft. Durf te zeggen, dat je een God hebt leren kennen, die je bij de hand wil nemen, die verder wil met mensen, die iets voor mensen over heeft. Rechtvaardig zijn in het bondgenootschap met God, dat betekent: voor je geloof durven uitkomen met alle consequenties van dien.

En dan het tweede: huisgenoot; dicht bij huis, in je eigen leven rechtvaardig zijn, dat is al je doen en laten goed doordenken en je afvragen: Is mijn levenshouding zò, dat ik niemand onnodig kwets, laat ik niemand in de kou ~~staan laat~~ staan. Rechtvaardigheid betekent dan, dat je doen en laten in overeenstemming is met de levenswijze die we van Jezus hebben geleerd.

En het derde: Lotgenoot zijn, hier betekent rechtvaardigheid: Niet je ogen sluiten voor onrechtvaardige en discriminerende omstandigheden in deze wereld. Ten allen tijde je stem durven verhaffen tegen vervolging en geweld, tegen honger en armoede. Wij kunnen en mogen onze dag niet beëindeigen, als wij niet gedacht en gewerkt hebben aan het welzijn van deze wereld en een poging hebben ondernomen om het leven leefbaarder te maken.

Maar nu eerst de eerste vraag: Waarom christen-zijn?

Er is één aspect van het leven, dat bij een ieder van ons iedere dag weer terug komt en dat is het maken van keuzes, het nemen van beslissingen. Het leven is één aaneenschakeling van beslissingen. Dat kunnen hele dagelijkse beslissingen zijn: Wat zullen we eten, wat zullen we drinken of waarmee zullen we ons kleden.

Maar het gebeurt ook, dat je in het leven voor veel grotere vragen komt te staan. Dan hebben we het over beslissingen, die te maken hebben met hoe je je leven wilt inrichten.

Wat voor toekomst zie je voor je, en met wie wil je die toekomst gaan delen. Dit zijn allemaal beslissingen, die heel moeilijk kunnen zijn, die diep ingrijpen in je persoonlijk leven. Nog afgezien van vragen, die je bestormen wanneer de dood plotseling heeft toe eslagen, of ernstige ziekte.

Hier, bij deze grensvragen wordt van mensen het uiterste gevergd om het hoofd boven water te houden.

Hoe moeilijker de beslissingen, des te meer troost ons de gedachte, dat wij er niet alleen voor staan. Enkel en alleen door de kracht van het geloof zijn wij er zeker van, dat God ons bij de hand neemt op de moeilijke kruispunten van onze levensweg.

God heeft, God zij dank, met mensen een verbond gesloten, Hij heeft de handen ineengeslagen met Abraham en met Mozes, en daarmee zijn wij gemaakt tot Gods bondgenoten.

U zult wel denken: Ach dat is eigenlijk oud nieuws, dat weten we nu wel. Maar toch noem ik dit alles heel duidelijk, omdat ik ervan overtuigd ben, dat het verbond tussen God en mensen meer is dan een schriftelijk verdrag waar Mozes zijn handtekening onder mocht zetten namens ons allemaal. Ik kom daar straks nog op terug.

En dan die tweede vraag: Op welke plaats zijn wij christen? Het lijkt misschien een wat rare vraag. Je zou kunnen antwoorden: Wij zijn als christenen gezonden in de wereld, dat is de plaats waar wij christen moeten zijn. De vraag is dan, kunnen we dat? Ik shte het niet zo, dat wij ^{in een deel} zo weinig grip hebben op de grote problemen van deze wereld? Is het niet beter om eerst eens te kijken naar diegenen in onze directe omgeving, die we wel kunnen bereiken? Paulus zegt het ook in deze zin: "Ieder onzer trachte zijn naaste te behagen, ten goede." Dwz. kijk eens wie er naast je staat, en breng daar op die plaats de evangelische liefde in praktijk. Vandaar dat begrip huisgenoten. De warmte van het

huis van God straalt, als het goed is, uit naar onze eigen huizen, zodat mensen in onze directe omgeving zich bij ons kunnen warmen. Het is niet zo'n gekke uitspraak: Verbeter de wereld en begin bij jezelf.

En dan kom ik bij de laatste vraag: Hoe zijn wij christen? Op deze vraag kan een ieder van ons waarschijnlijk wel een antwoord vinden. Bijvoorbeeld, dat wij Christus moeten navolgen, of dat we de waarden van het evangelie in praktijk moeten brengen, of dat we onze naaste lief moeten hebben. Dat zijn allemaal hele waarachtige antwoorden. Maar voor mijn gevoel ben je er dan nog niet.

Het verbond van God met mensen is niet een schriftelijk verdrag, met daaronder de handtekening van Mozes, nee het verbond, daarmee heeft God gekozen voor mensen, die in de verdrukking zaten, het volk Israel in gevangenschap in Egypte, met andere woorden God kiest voor mensen in nood en vervolging.

~~En zijn wij ook niet van die mensen in nood.~~

Bondgenoot dat is een mooie gedachte, maar huisgenoot zijn dat levert vaak problemen op. Worden we niet dikwijls achtervolgt door onze eigen omgeving, en maken wij ons niet geregeld schuldig aan vervolging en discriminatie in onze eigen omgeving? Wat voor betekenis heeft dan nog dat Bondgenootschap met onze lieve Heer, is dat alleen maar een vodge papier?

Jezus, de bondgenoot bij uitstek, heeft gezegd: Zalig de vervolgd omder gerechtigheid wil. ~~Daar zit het en in. De gerechtig-~~
~~heid. Als je die wilt bereiken dan kun je niet zonder God. Want~~
~~de mens wil uiteindelijk die gerechtigheid niet. Om dat te bereiken~~
kun je niet zonder de overmacht van God, kun je niet zonder de kruisdood van Jezus, kun je niet zonder het toekomstperspectief van het evangelie.

Christen zijn, dat ben je per definitie in de verdrukking. Want dat is waar God je toe roept, om daar te zijn waar onrecht het dreigt te winnen van rechtvaardigheid. God roept mensen. Ik denk dat dát hét verschil is tussen christenen en niet christenen.

We zijn weer op het punt waar we begonnen zijn.
Iemand komt naar je toe en zegt: De kerk heb je niet nodig om rechtvaardig te leven. Op deze uitspraak mag je alleen dan reageren als je zelf de roep van God serieus neemt. God roept mensen, maar als je daar niet op ingaat, dan heb je geen recht van spreken.

Bondgenoot, huisgenoot en tenslotte lotgenoot. Zoals Jezus het lot der mensheid droeg zo zijn wij door God in staat gesteld het lot van anderen mee te dragen. Het is aan ons om steeds weer de handen ineen te slaan.

Over Op de vraag hoe wij lotgenoot kunnen zijn heeft de dichter Fedde Schurer een meesterlijk gedicht geschreven. Ik kan het zelf niet beter onder woorden brengen daarom tot besluit deze versen. ~~Ze-zijn-in-het-fries~~

In spyltûch bin ik yn Gods hân
ik sjong fan vrede en ljocht
en de dêmoedigen yn it lân
bring ik in bliid birjocht.

De bûgden under soarch en smert
sille romte en rykdom ha
ik sjong de brutsenen fan hert
wer freugde en útsjoch ta.

Ik sjong foar elke earme siel
dy't yn it leed forslaccht
fan de alderearste sinnestriel
en't wiken fan de nacht.

Ik sjong, ik sjong foar rap en rût
yn dizze goudne moarn:
o minsken strûp jim fodden út
en lûk de feestklean oan.

Ik sjong it wurd oer berg en dún
fan libben en bihâld-
en moarn dan romje w; it pûn
en bouwe in nije wrâld.

AMEN